

TÔN GIÁO Ở NƯỚC NGOÀI

**TIẾN TRÌNH VÀ BỐI CẢNH HIỆN TẠI CỦA LUẬT PHÁP TÔN GIÁO
TẠI ĐÔNG NAM Á: MỘT CÁCH NHÌN SO SÁNH^(*)**

(Tiếp theo kì trước)

W. COLE DURHAM, JR.^(**)

**4. Quyền có tư cách pháp nhân tại
Đông Nam Á**

Trong phần này, mục tiêu của tôi không phải là làm sáng tỏ cơ cấu đã xuất hiện từ đó tạo ra sự phức tạp của các mối quan hệ giữa tôn giáo và các nhà nước tại Đông Nam Á. Mục tiêu của tôi là xem xét những lĩnh vực trong đó các đặc điểm khác nhau của các hệ thống luật tạo ra những vấn đề dưới góc độ tạo thuận lợi cho tự do của các tổ chức tôn giáo và tự do tôn giáo của mỗi cá nhân thành viên thuộc tổ chức đó. Nghiên cứu này được dựa trên các phân tích về những vấn đề tái diễn mà các tổ chức tôn giáo ở các vùng khác trên thế giới phải đối mặt. Mục tiêu vì vậy không hề mang quan điểm tiêu cực về các thiết chế tại Đông Nam Á mà nhằm chia sẻ nhận thức về các vấn đề tái diễn mà các khu vực khác trên thế giới gặp phải, và tìm ra sự cải cách khả thi. Một trong số những điểm rất tích cực về luật pháp tại khu vực này là đó là nơi có thể thực hiện được cải cách có ý nghĩa, như được minh chứng bởi những tiến triển mới tại Việt Nam.

Trong phần này, tôi mong muốn chia sẻ nghiên cứu lâu nay của tôi. Trong phần tiếp theo, tôi mô tả ngắn gọn về

những vấn đề tái diễn mà luật về tổ chức tôn giáo ở các nơi khác trên thế giới đang phải đối mặt, sau đó cung cấp các đoạn trích từ các văn bản luật pháp tôn giáo của các nước Đông Nam Á qua đó cho phép một cách phân tích so sánh vừa sâu sắc vừa nhạy cảm hơn về các quy phạm trong phần cuối của bài viết này.

4.1. Các vấn đề tái diễn với luật pháp tôn giáo

4.1.1. Luật đăng kí bắt buộc

Brunei

Ngoài các tổ chức tôn giáo được nêu cụ thể trong Hiến pháp, các tổ chức tôn giáo khác đều bị yêu cầu phải đăng kí với Chính phủ; tương tự như vậy theo Luật Hội đoàn các tổ chức thương mại và phi tôn giáo cũng phải đăng kí. Một tổ chức không đăng kí có thể bị buộc tội hội họp phi pháp và thành viên của nó có thể bị bắt, bị tù và bị phạt tiền.

Trong khi có một số ngôi đền Trung quốc, chỉ có một đền - tại thủ đô - là đăng

*. Báo cáo tham luận tại Hội nghị quốc tế “Bước đầu trao đổi: Tôn giáo và Pháp quyền ở Đông Nam Á” tổ chức tại Hà Nội ngày 8-9 tháng 9 năm 2006.

** . Giáo sư, Giám đốc Trung tâm quốc tế về Luật pháp và Nghiên cứu Tôn giáo, Đại học Brigham Young, Hoa Kỳ.

kí chính thức, những ngôi đền khác không bị buộc tội không đăng kí nhưng chúng cũng không được phép tổ chức các lễ hội.

(Báo cáo Tự do Tôn giáo Quốc tế, 2004)

Campuchia

1. Các nhà thờ, đền miếu, nơi thờ tự và cơ sở đào tạo tôn giáo chưa có phép phải hoàn tất đơn đăng kí tại Bộ Lễ nghi và Tôn giáo

(Chỉ thị của Chính phủ Campuchia về Quản lí các Tôn giáo ngoại lai)

Lào

Điều 6.

Các cá nhân và tổ chức tôn giáo tại Cộng hoà Dân chủ Nhân dân Lào phải cung cấp và được xác nhận các tài liệu sau:

- Các tổ chức của mỗi tôn giáo phải lập danh sách;

- Tu sĩ, người mới nhập tu, tăng lữ mặc quần áo trắng và các nữ tu phải có thẻ căn cước;

- Thành viên các tổ chức, chức sắc, giảng sư tôn giáo sẽ được cung cấp và phải kê theo một bản kiểm kê chi tiết.

Điều 7. Bất kì tôn giáo nào tại Cộng hoà Dân chủ Nhân dân Lào có ý định được đăng kí và thành lập tổ chức phải cung cấp một bộ hồ sơ theo quy định pháp luật và nộp hồ sơ đến Ủy ban Trung ương Mặt trận Kiến thiết Quốc gia Lào thông qua các giới chức địa phương hữu quan. Các quy định liên quan đến việc đăng kí và thành phần tổ chức sẽ được Ủy ban Trung ương Mặt trận Kiến thiết Quốc gia Lào cấp riêng.

(Nghị định 92 Chính phủ Lào)

Có lẽ sự hạn chế quan trọng nhất của văn bản này là yêu cầu các tổ chức tôn giáo đăng kí với chính phủ. Tuy nhiên, rất thú vị là nghị định không quy định cụ

thể các hậu quả, nếu các tổ chức chọn không đăng kí.

(Diễn đàn 18 Điều: “Lào: Triển vọng đáng ngại của tự do tôn giáo”)

Myanmar

Chương II

Đăng kí xin phép thành lập tổ chức

3. (a) Các tổ chức phải làm đơn xin phép thành lập gửi đến Bộ Nội vụ và các vấn đề tôn giáo theo các trình tự đã được quy định từ trước.

(b) Các tổ chức đã thành lập phải làm đơn trong vòng 30 ngày kể từ ngày Luật này được ban hành.

(c) Các tổ chức chưa được phép sẽ không được thành lập hoặc tiếp tục tồn tại và hoạt động.

(“Luật liên quan đến thành lập tổ chức” của Chính phủ Myanmar)

Các tổ chức, tôn giáo hay thế tục, đều phải đăng kí với Chính phủ. Có một chỉ thị của chính phủ miễn cho các tổ chức tôn giáo “thật” không phải đăng kí; tuy nhiên, trên thực tế chỉ có những tổ chức có đăng kí mới có thể mua hoặc bán bất động sản, mở tài khoản ngân hàng; các đòi hỏi này dẫn đến việc hầu hết các tổ chức tôn giáo đều sẽ đăng kí. Các tổ chức tôn giáo đăng kí với Bộ Nội vụ với sự tán thành của Bộ Tôn giáo. Chính phủ cũng sẽ cung cấp một số dịch vụ sinh hoạt, với giá ưu đãi cho các tổ chức tôn giáo đã đăng kí.

(Báo cáo Tự do Tôn giáo Quốc tế, 2004)

Giới chức quân sự giữ quyền kiểm soát chặt chẽ đối với mọi hoạt động tôn giáo. “Nếu một nhà thờ chưa đăng kí thì đó là một sự phi pháp” - một nhà lãnh đạo Tin Lành đã thông báo như vậy sau khi được lực lượng cảnh sát tình báo cảnh báo

không được tổ chức các sinh hoạt thờ cúng mà chưa được chấp thuận. "Tôi cũng được cảnh báo rằng làm việc cùng với người nước ngoài hoặc mời người nước ngoài đến giảng đạo tại nhà thờ là bất hợp pháp". (*Diễn đàn 18 Điều: "Lào: Triển vọng đáng ngại của tự do tôn giáo"*)

Philippines

Luật đòi hỏi các tổ chức tôn giáo đăng kí với Ủy ban Chứng khoán và Hối đoái (SEC) và với Cục Thuế quốc nội (BIR) để có được tư cách miễn thuế. Đối với việc đăng kí tại SEC, các tổ chức tôn giáo phải trình các tín điều và quy tắc của mình. Luật không quy định cụ thể các mức phạt nếu không đăng kí với SEC. Để đăng kí như một tổ chức không phải là cổ phần, không vụ lợi, các tổ chức tôn giáo phải đáp ứng những yêu cầu cơ bản như đối với đăng kí công ti và phải yêu cầu miễn thuế từ luật pháp của BIR. Các tổ chức tôn giáo lâu đời được yêu cầu trình một báo cáo tài chính 5 năm trong khi các nhóm mới hơn được hưởng miễn thuế tạm thời trong 3 năm. Các tổ chức không phải là cổ phần, không vụ lợi có thể bị phạt vì nộp đơn đăng kí chậm với BIR hoặc không nộp các bản dữ liệu và báo cáo tài chính để đăng kí. Đến nay chưa có báo cáo nào về sự phân biệt đối xử trong hệ thống đăng kí trong khoảng thời gian báo cáo này được làm.

(*Báo cáo Tự do Tôn giáo Quốc tế, 2004*)

Thái Lan

Mục 5: Để có được tư cách pháp lí, người đứng đầu một tổ chức tôn giáo phải trình một hồ sơ hoàn chỉnh cho Bộ Các vấn đề Tôn giáo các tài liệu sau:

- a. Mục đích và thủ tục của tổ chức tôn giáo;
- b. Các quan hệ quốc tế của tổ chức tôn giáo;

- c. Danh sách ban giám đốc và các quan chức trong bộ máy tổ chức tôn giáo;

- d. Danh sách các cơ sở tại địa phương, các đơn vị tôn giáo, và các giáo đoàn;

- e. Các giấy tờ đặc thù khác mà Bộ Các vấn đề Tôn giáo yêu cầu.

Khi người đứng đầu (Bộ trưởng) của Bộ Các vấn đề Tôn giáo đã chấp thuận, Bộ sẽ ban hành một tuyên bố có tư cách tốt cho tổ chức tôn giáo.

(*Quy chế của Bộ Các vấn đề Tôn giáo Thái Lan, 1969*)

4.1.2. Yêu cầu tối thiểu về số lượng thành viên

Campuchia

Theo các quy định của Luật các Tổ chức Tôn giáo, một tôn giáo mới sẽ được công nhận nếu có ít nhất 5.000 người tham gia, có một giáo lí đặc trưng có thể nhận biết được và không tham gia tích cực vào các hoạt động chính trị

(*Báo cáo Tự do Tôn giáo Quốc tế, 2004*)

Thái Lan

Mục 4:

Để Bộ Tôn giáo công nhận một tổ chức tôn giáo, các nguyên tắc quan trọng sau đây phải được xem xét:

- a. Các giáo lí tôn giáo phải khác với các tổ chức tôn giáo khác

- b. Số người tham gia tôn giáo phải không dưới 5,000

- c. Học thuyết và quy trình truyền giáo không được mâu thuẫn với Chính phủ và luật pháp của Vương quốc Thái Lan.

- d. Các vấn đề tôn giáo không được ảnh hưởng các chương trình chính trị hoặc mục đích khác.

(*Quy chế của Bộ Các vấn đề Tôn giáo Thái Lan*)

4.1.3. Yêu cầu tối thiểu về thời gian đã hoạt động

Tôi không tìm thấy điều khoản nào quy định về việc này trong các luật của các nước Đông Nam Á.

4.1.4. Các quy định quá rườm rà để có tư cách pháp nhân

Campuchia

Một tổ chức tôn giáo được chấp nhận vào một giáo hội đã được chính thức công nhận trước khi được RAD cấp đăng kí. Trong khoảng thời gian làm báo cáo này, có 5 tôn giáo: Phật giáo, Islam giáo, Ấn Độ giáo, đạo Xích và Công giáo (bao gồm cả 4 nhóm phái đạo Tin Lành).

Tuy nhiên, từ 1984 Chính phủ Campuchia đã không công nhận thêm một tín ngưỡng, tôn giáo nào nữa. Trên thực tế, các tổ chức tôn giáo chưa đăng kí hoạt động tự do và sự không công nhận thêm tín ngưỡng, tôn giáo của Chính phủ Campuchia không hạn chế hoạt động của các nhóm tôn giáo chưa đăng kí.

(Báo cáo Tự do Tôn giáo Quốc tế, 2004)

4.1.5. Mức độ tuý ý cao của Nhà nước Lào

Điều 10

Ủy ban Trung ương Mặt trận Kiến thiết Quốc gia Lào có quyền quản lí, cung cấp, chỉ dẫn, báo cáo, đưa ra ý tưởng trình lên các cơ quan thẩm quyền các cấp về các hoạt động của mỗi tôn giáo để bảo đảm các hoạt động đó tuân thủ các nguyên tắc của tôn giáo đó, và tuân thủ luật pháp và quy định của Cộng hoà Dân chủ Nhân dân Lào.

Điều 20

Tổ chức và cá nhân tôn giáo tại Cộng hoà Dân chủ Nhân dân Lào có ý định yêu

cầu sự hỗ trợ từ các tổ chức, cá nhân tôn giáo nước ngoài hoặc các tổ chức quốc tế, hoặc có ý định cung cấp sự hỗ trợ cho cá nhân hoặc tổ chức tôn giáo khác phải có chấp thuận của Ủy ban Trung ương Mặt trận Kiến thiết Quốc gia Lào. Mọi sự chuyển giao tài sản hỗ trợ phải được tiến hành trước sự có mặt hoặc đại diện của Mặt trận Kiến thiết Quốc gia Lào và của đại diện chính quyền địa phương.

(Nghị định 92 của Chính phủ Lào)

Myanmar

Chương V

Các điều khoản chung

8. Bộ Nội vụ và Các vấn đề Tôn giáo có thể huỷ bỏ việc đăng kí đối với các tổ chức tôn giáo bị phát hiện đang hoạt động với những phương thức hoặc vì mục đích khác với những gì đã nêu khi đăng kí.

4.1.6. Sự mơ hồ

Myanmar

4. Các tổ chức sau đây sẽ không cần đăng kí để được phép thành lập:

a. Các tổ chức đã đăng kí và vẫn được đăng kí theo Luật Bảo vệ Đoàn kết Quốc gia, năm 1964;

b. Các tổ chức chỉ theo đuổi hoạt động tôn giáo;

(“Luật liên quan đến thành lập tổ chức” của Chính phủ Myanmar)

Thái Lan

Mục 5: Để có tư cách pháp lí, người đứng đầu của tổ chức tôn giáo phải nộp hồ sơ hoàn chỉnh lên Bộ Các vấn đề Tôn giáo:

a. Mục đích và thủ tục của tổ chức tôn giáo

b. Quan hệ quốc tế của tổ chức tôn giáo

c. Danh sách ban lãnh đạo và quan chức trong bộ máy tổ chức

d. Danh sách các thể nhân tôn giáo cơ sở, các tổ chức tôn giáo trực thuộc và nhiệm vụ

e. *Và các tài liệu cụ thể khác mà Bộ Các vấn đề Tôn giáo có thể yêu cầu*

4.2. Can thiệp vào công việc nội bộ tôn giáo

Campuchia

5. Đối với bất cứ sự thành lập hoặc xây dựng cơ sở thờ tự và cơ sở đào tạo tôn giáo nào, người đứng đầu phải có các trách nhiệm sau:

- **Đối với Islam giáo:** Trước tiên phải có chấp thuận của Ủy ban Lãnh đạo cấp cao của Islam giáo, của chính quyền địa phương và các cơ quan hữu quan và phải đệ trình lên Bộ Lễ nghi và Tôn giáo để có sự thanh sát và quyết định theo yêu cầu.

- **Đối với Công giáo:** Trước tiên phải có chấp thuận của Hội đồng Giáo hội Công giáo (đã được Bộ Lễ nghi và Tôn giáo công nhận và cho phép hoạt động), của chính quyền địa phương và các cơ quan hữu quan và phải đệ trình lên Bộ Lễ nghi và Tôn giáo để có sự thanh sát và quyết định theo yêu cầu.

- **Đối với "tôn giáo Trung Hoa":** Trước tiên phải có chấp thuận của Hiệp hội (đã được Bộ Lễ nghi và Tôn giáo công nhận và cho phép hoạt động), của chính quyền địa phương và các cơ quan hữu quan và phải đệ trình lên Bộ Lễ nghi và Tôn giáo để có sự thanh sát và quyết định theo yêu cầu.

(Chỉ thị của Chính phủ Campuchia về Quản lý các tôn giáo ngoại nhập)

Lào

Điều 8.

Các cơ quan hành chính nhà nước và Mặt trận Kiến thiết Quốc gia Lào phải được thông báo về những người được lựa chọn, bổ nhiệm vào các uỷ ban quản lý hành chính các cấp của những tổ chức tôn giáo đã được đăng ký tại Cộng hoà Dân chủ Nhân dân Lào.

Điều 9.

Chức sắc, nhà tu hành, tín đồ hoặc thành viên các tổ chức tôn giáo tại Cộng hoà Dân chủ Nhân dân Lào được lựa chọn hoặc bổ nhiệm vào bất kỳ vị trí nào và đồng ý chấp nhận các chức danh, vị trí danh dự ở một nước ngoài cần có sự chấp thuận của Ủy ban Trung ương Mặt trận Kiến thiết Quốc gia Lào và Mặt trận sẽ trình vấn đề lên cơ quan có thẩm quyền để có chấp thuận.

Điều 17.

Tín đồ các tôn giáo có quyền liên hệ với các tổ chức, cơ quan, cá nhân tôn giáo nước ngoài. Sự liên lạc này phải phù hợp với chính sách đối ngoại, luật và quy định và cần có sự chấp thuận của Ủy ban Trung ương Mặt trận Kiến thiết Quốc gia Lào.

(Nghị định 92 của Chính phủ Lào)

4.3. Các điều khoản hồi tố

Myanmar

Chương II

Đăng ký xin phép thành lập tổ chức

3. (a) Tổ chức cần đăng ký xin phép tại Bộ Nội vụ và Các vấn đề Tôn giáo theo các trình tự quy định.

(b) *Tổ chức đã được thành lập cần đăng ký trong 30 ngày kể từ ngày ban hành luật này./.*

Người dịch: Vũ Bình